

EEN JAQUARDIST HERINNERT ZICH DE "INDUS"

Enkele herinneringen aan de "Indus"

Er zijn verschillende reacties gekomen op dit artikeltje dat verscheen in ons Novemhernummer '99.

Wij verwachtten ons daar min of meer aan omdat wij onder onze leden verschillende "anciens van de Indus" tellen.

De heren Jaime Jurdan en Richard Verlinden hebben ons een artikeltje gestuurd met hun herinneringen aan een reeds lang vervlogen tijd. Wij zijn zeer blij dat zij zich de moeite getroost hebben dit op papier te zetten. Zonder dat zouden veel interessante details binnen enkele jaren definitief verloren zijn gegaan en nu ligt toch weer een klein stukje geschiedenis vast.

Wij laten hier deze beide artikels volgen.

Het interessant artikel "Enkele herinneringen aan de "Indus" van de heer Collumbien heeft mijn eigen herinneringen aan dezelfde school opgewekt. Wij waren er student gedurende dezelfde jaren.

Ik zelf als leerling, eerst in de afdeling Technisch Ingenieur Verfkunde en Appreteerkunde, en nadien afdeling Bedrijfsleider in Jacquard-Weefkunde. Verfkunde heb ik moeten laten voor diverse redenen na een jaar "Prep" en bijna 3 jaar studie. In 1937 was ik in bezit van mijn einddiploma als bedrijfsleider Jacquard-weverij.

Komende uit het 3e jaar "greco-latine" aan het atheneum van Gent (Franse afdeling) had ik een dubbele verplichting om een ingangsexamen te ondergaan. Het was in 1931 dat ik, na een mislukt ingangsexamen voor de Hogere Zeevaartschool in Antwerpen... (gebuisd in geschiedenis) overging aan de Hogere Nijverheidsschool. Ik werd dus aangenomen in de "Prep" en kende er dezelfde gevoelens als de heer Collumbien.

Als statussymbool koos ik een "Flat" maar niet deze van de Flaminganten... helaas, had ik daardoor veel tegenslagen te verwerken.

Van huis naar school gaan en keren was voor mij geen gewone wandeling. Ik woonde toen aan de Visserij, heel dicht bij de Visserijbrug, een $\pm 2 \frac{1}{2}$ km van de Nijverheidsschool. Zo maakte ik een dagelijkse "wandeling" van ongeveer 10 km. Alleen bij zeer slecht weer nam ik de tram, maar dat was maar een deel van de weg. Ik moest toch eerst te voet tot aan het Van Arteveldeplein, en afstappen aan het Koophandelplein, om weer te voet, de Lindelei af te stappen tot aan de "Indus".

Ik herinner mij nog zeer goed een sombere Novemberdag. De Schelde was buiten haar oevers getreden, en aan de Visserij, bij het naar school gaan, vond ik een eind van ± 60 m waar het water tot aan de huizen stond. Een plas van

een tiental cm hoog. Er stond niets anders te doen dan schoenen en kousen uit te trekken, broekspijpen hoog te houden, en een ijskoud voetbad te nemen... brr... Huidige studenten zullen dit wel aanzien als een heldendaad... en liever naar huis terugkeren.

Directeur van de "Indus" was toen de heer Roels, meer dan mijn vriend Collumbien kan ik er niet van zeggen.

De secretaris Lenders zagen wij alle dagen. Hij was zeer actief en gedienschtig en kon al eens een praatje slaan met een student.

De surveillant Kerschaver was een zeer goed mens. Zijn pijp en zijn te korte broekspijpen waren zijn "symbool". Hij hield van fietstochten. Ik weet nog dat hij eens gedurende het groot verlof een rugzak-fietstocht heeft gemaakt naar Denemarken.

Met de heer Collumbien ben ik ook akkoord dat Prof. Merlé een uitstekend leraar was. Zijn Engels is mij wel te pas gekomen (de textieltermen) toen ik voor den brode in Canada kwam.

Ik wist wat een "Loom" en een "Pick" waren.

Wat de heer Ulens betreft ben ik niet volledig van het zelfde gedacht. Hij kon goed les geven ja... maar gezien de politieke omstandigheden in Duitsland... en een klasgenoot, die meer Duits was dan Vlaming, kwamen er soms lessen voor die meer uitleg gaven over een zeker boek... dat veel succes kende in Duitsland... dan een of andere lezing over Goethe. Helaas.

Prof. De Graef was een uitstekend professor, die ons met de juiste woorden Meetkunde, Algebra, Trigonometrie, enz... aanleerde.

Voor onoplettende studenten of achterblijvers was hij zonder genade. Ik hoor hem nog zeggen met een min of meer minachtende stem: "Oia kephalè... Quelle belle tête... Dommage qu'il n'y a rien dedans". Hij was daarbij ook zeer verstrooid.

Zoals vriend Collumbien zegt was Prof. De Bruyne wel "een speciale". Het is meer dan eens gebeurd dat ik 's morgens bij hem te laat kwam. Dat was als ik voor een der twee bruggen stond, die aan het Koophandelplein of die over de Coupure aan de Lindenlei. De les begon om 8.20u. De eerste schepen mochten door de brug om 8u. en het gebeurde al eens dat ik iets te laat voor de brug stond en slechts om 8.30u. aan de deur der klas klopte om binnen te mogen.

- Monsieur, j'ai été devant le pont". Het antwoord kwam zonder genade: "Eh bien, retournez y pour voir passer les bateaux". Dan bleef er niets anders over dan de rest van het uur in de Bibliotheek door te brengen.

Leraar Dupuis was een zeer goede docent... ik was immers zijn beste leerling. Ik kende hem reeds door Prof. Bergmans die mij sprak over de kunstenaar Dupuis en de moeilijkheden welke hij gekend had. Bergmans toonde mij een van de "nature morte" die Dupuis geschilderd had op het houten deksel van een sigarenkist: een haring op een bord.

Ik was waarlijk verheugd toen de heer Dupuis benoemd werd tot Conservator van het Museum voor Schone Kunsten.

Leraar Poppe heb ik natuurlijk gekend. Verfkunde is immers 90% scheikunde. Zijn proef met het Kanon van Volta werd bijna een catastrofe. Zoals verwacht ging de ontploffing onverwacht af. Normaal was het kanon gericht om schuinsgewijze over de klas te vliegen, maar de stop vloog tussen onze koppen en eindigde zijn koers met een hoed te doorboren die aan de kapstok hing!

Uit mijn jaren verfkunde herinner ik mij dat wij de vrijdagmiddag 4 uren Labo hadden. Wij waren overeengekomen om gedurende de recreatie van 20 minuten koffie te maken. Een van ons had gemalen koffie meegebracht van huis, een andere had de opdracht gekregen om vlug naar de Nederkouter te lopen om voor ons allen een stuk "pottink" te gaan halen. Eens is Poppe in het labo gekomen terwijl wij koffie aan het drinken waren. Alhoewel over het algemeen de reuk in het labo sterk is, had Poppe er toch de koffie uitgeroken. "Da riekt hier naor kaffee". Wij boden hem een glaasje aan. "'t Es goeie, merci."

Voor de gewone lessen kwam Poppe altijd 10 tot 15 minuten te laat binnen. Voor ons was dat natuurlijk een verlenging van de recreatie en er werd soms wel eens een poets voorbereid. 's Winters bij koud weder werden al de vensters in de klas opengezet. Bij het binnenkomen hoor ik hem nog zeggen: "De kleine kinders h'èn ilder were gamuseerd. Al die schuune waorme lucht in de stad Gent laote vliege. Giljom!!" Zijn knecht moest de vensters weer dicht maken. Prof. Henzen was een perfecte leraar, ik heb zijn lessen altijd met interesse gevolgd. Later werd hij Directeur van de school.

Prof. Van de Winckel voor Elektriciteit was ook een perfecte leraar. Zijn cursus was een "must" voor mij. Elektriciteit heb ik mijn leven lang als een onverstaanbare wetenschap aanzien. Niemand, nu nog niet weet wat electriciteit eigenlijk is.

Prof. De Waele, ingenieur, was ook een goede leraar. Zijn cursus "Constructions industrielles" heb ik ook met veel aandacht gevolgd.

Prof. Nys was ook, zoals vriend Collumbien het heeft gezegd, een "speciale". Ik ben nochtans nooit gedurende zijn lessen in slaap gevallen. Vóór het begin van de les (wij hadden 2 uren met hem door te brengen) las hij de naamlijst van de leerlingen en verwittigde ons: "Ik weet dat gij slaapt gedurende mijn les, maar blijf wakker tot ik uw naam heb vermeld." Maar hij kende de "slapers" en op het examen waren zij zeker van hun buis.

Ja, de zaterdagmorgen heb ik ook Mathusalem gekend en met plezier hem horen zeggen: "Er is maar één haartje verschil" toen hij een stuk dat wij moesten effen vijlen onderzocht.

Leraar De Groote gaf ons les in Machinetekenen, een bekwame leraar.

Andere leraars in Verfkunde en Appreteerkunde waren Prof. Verbeke, een perfecte vakman, maar voor les te geven... een eentonige stem, blik bijna zon-

der opkijken naar beneden gericht... en ons laten schrijven, schrijven, het was een echt dictaat en daar heerste ook wel "slaapziekte". Hij gaf les over Verfkunde en Textielvezels. Zijn manier van lesgeven kon ik gemakkelijk vergelijken met de leraar aan het Atheneum die ons met Latijn en Grieks in slaap wiegde. Zijn lessen volgen maakte mij meer verslagen en ik voorzag een negatieve uitkomst. Ik lag in conflict met die ingewikkelde koolstofstructuren en die samenhangende, zeshoekige, ingewikkelde formules van de kleurstoffen die voor 99% koolstofderivaten zijn.

Zijn assistent van Moerzeke, een oud leerling van hem, was eerder bedeesd en weinig coöperatief met de studenten in het labo.

Prof. Heungens, wellicht een zeer bekwame scheikundige kon mij niet dulden in het Labo Scheikunde en ik ben er van overtuigd dat de kleur en de vorm van mijn studentenklak hem niet aanstond. Hij gaf ook les in Plantkunde.

In de textielafdeling hadden wij ook andere leraars. Als ik mij liet inschrijven als student voor Bedrijfsleider Jacquard Weverij was ik vast beraden daar een levenslange carrière van te maken.

Prof. Jacques Bergmans, bij wie ik reeds les gehad had in de Afdeling Verfkunde, had mij daartoe aangemoedigd en ik ben hem daarvoor dankbaar geweest. Maar laat mij beginnen met onze leraars Textiel.

De voornaamste leraar was Prof. De Caluwé. Hij gaf ons les in Weefkunde Theorie. Een perfecte leraar. Hij was ook nog niet gewend in het lesgeven in het Nederlands. Hij begon in A.B.N. en ging over in de taal van Van Artevelde en deed dan na enkele zinnen pogingen om het Gents te laten vallen en terug in het A.B.N. voort te gaan.

Onze beste leraar was de heer Balsaert. Hij was van hetzelfde niveau als De Caluwé. Hij doceerde in meer dan één specialiteit: Kruisingsleer, Handweven en mechanisch weven in de praktijk, monteren en regelen van getouwen en in het laatste jaar ook nog Nieuwe weefsels, Staalontleding. Gedurende 2 jaren kregen wij wekelijks een staal, een stuk weefsel van iets meer dan 10 x 10 cm.

Prof. Balsaert gaf er ons juist het gewicht van en een week nadien moesten wij de volledige structuur van het weefsel schriftelijk afgeven: kruising, nummers van het garen, aantal draden op de breedte van het weefsel, enz. Het volledig plan nodig om het staal weefsel op getouw te brengen en identiek te kunnen weven. Dat ging van zeer eenvoudige weefsels tot nu niet meer bestaande dubbele weefsels voor pardessus, buitenzijde effen zwart en binnenzijde een geruite gekleurde voering. Samen geweven zonder dat men de haakpunten van de twee weefsels kon zien.

Het werd mijn lievelingscursus voor dewelke ik twee maal het maximum der punten behaalde. Gedurende mijn carrière in Canada heb ik tientallen meubelstoffen zo ontleed, met er bij berekend de kostprijs.

Voor de artistieke zijde van het vak hadden wij 2 leraars: Prof. Jacques Bergmans had ik reeds als leraar in de Afdeling Verfkunde waar hij ons de harmonie

der kleuren leerde kennen en eenvoudige gewone versierde weefsels liet kopiëren. In Jacquaweverij was hij, buiten de technische kant van de zaak, een belangrijke leraar. Hij gaf lessen in tekenen naar de natuur, decoratief tekenen, geschiedenis van de klederdracht, weefselversiering. Na mijn opgave in de Verfkunde moedigde hij mij aan de Jacquardweverij te volgen. Ik had van kleinsaf aanleg voor tekenen en schilderen en was zinnens te trachten een carrière te maken als tekenaar-ontwerper voor versierde weefsels. Grotendeels dank zij Prof. Bergmans ben ik daar in gelukt. Hij heeft mij aangeraden deel te nemen aan een jaarlijkse wedstrijd voor textieltekeningen, ingericht door de Provinciale Syndicale Kamer voor Sierkunst (Arts décoratifs) waar ik telkens een prijs wegkaapte. Een van mijn tekeningen werd tentoongesteld in Parijs in 1937 in de "Exposition des Arts Décoratifs".

De meeste studenten zagen in J. Bergmans juist maar "Den Baord" en namen zijn lessen op als een recreatie. Jacques Bergmans was een echte en unieke kunstenaar die ook weefsels versierde volgens de Oosterse methode "Batik" die hij uitbreidde tot een moderne kunst. Ook als kunstschilder kenden de Gentenaars "De Baord". Hij was dikwijls omringd door nieuwsgierigen wanneer hij het een of ander oud hoekje van de stad aan het schilderen was.

In 1958 ging Prof. Bergmans op rust. Ik liet mij inschrijven voor een examen om hem op te volgen als leraar. Twee van zijn oud-leerlingen waren kandidaat en ook een "intérimaire" die reeds weken les gaf. Natuurlijk kreeg deze de plaats, want het was toch maar een "Pro Forma" examen geweest.

Prof. Coppejans gaf ons de zeer belangrijke cursus Kaarttekenen. Dit "in kaart zetten" van een Jacquard-ontwerp was een tekening maken op geruit papier dat kon dienen om geperforeerde kaarten te maken die, op het getouw geplaatst, deze tekening op het weefsel over brengen. Het was echt monnikenwerk deze kaarttekeningen te maken daar er duizenden punten, voor de kruisingsdraden op te geven, moesten gemarkeerd worden. Ik heb later in Canada zulke tekeningen gemaakt met ongeveer 80.000 te markeren puntjes. De heer Coppejans had een Erepreis bekomen voor zijn werk "Gent Expositie 1913".

In 1937 bekwam ik mijn eindexamen als "Textielbedrijfsleider in Jacquard Weefkunde". Het eindexamen was schriftelijk voor de niet-textiel leergangen. Mondeling over Weefkunde.

Praktijk: een staalontleding. 1 dag van 8 tot 18 uur. Een gewoon getouw monteren en regelen, een Jacquardgetouw monteren en regelen, een projecttekening Jacquard, een deel van het Jacquard-project in kaarttekening brengen. Hetzelfde jaar, 1937, vierde men het 100e bestaansjaar van de Nijverheidsschool. Koning Leopold III bezocht de school en er was een plechtige "scéance plénière" in de Franse Theater in aanwezigheid van de Koning. En 's namiddags een feestelijk banket in de zaal van de Beurs op de Kouter.

Na 17 maanden dienst bij het leger in de Schoolbatterij van het 1 A, de Mobi-

lisatie (na 3 maanden proeftijd als techniker in de Weverij Jules de Hemptinne), de 18-daagse veldtocht, de bezetting, Office central des Filatures de lin, kon ik pas mijn echte carrière beginnen in 1945. Het was in Ronse waar ik de toen bekende stoffen "GAMY" heb ontworpen en er alle tekeningen heb voor gemaakt.

Prof. Bergmans kwam bijna elk jaar met zijn leerlingen de weverij (420 getouwen) bezoeken... en mij feliciteren in aanwezigheid van de stichters van de fabriek de heren De Myttenaere en Ganseman.

In de jaren '60 begon de grote crisis in de Textiel, van de 105 weverijen in Ronse bleven er een 6-tal over. Ik werd werkloos gedurende 3 jaren. In 1966, ingelicht door de Ambassade van Canada, kon ik mij laten inschrijven en in 1967 deelnemen aan een examen (in Montreal) voor Leraar in de Textielschool. Ik slaagde opperbest en in april 1967 kon ik met mijn vrouw uitwijken naar Canada, provincie Quebec.

Maar er was geen plaats open als leraar en ik trok terug naar de industrie als tekenaar-ontwerper, ditmaal voor allerlei weefsels, van voeringstoffen tot meubelstoffen en tapijten. Dit liet mij toe nieuwe methodes te vinden voor tekeningen. Onder andere kleine Jacquard-motieven op gewone getouwen weven. Ik werkte ook als screenmaker voor het drukken van weefsels.

Ik had het genoeg in een grote tapijtweverij (vroeger een filiale van Tapijtweverij Peeters uit Sint-Niklaas), nu "Peeters Textile" een Vlaamse meester-gast te ontmoeten. Hij sprak nog goed "vlaoms" met vrouw en kinderen en ook het Quebec-Frans, maar op zijn manier.

De textielnijverheid is nu totaal veranderd. Getouwen bestaan niet meer, men spreekt nu van "weefautomaten" en mijn werk als "Jacquardist" is "Archéologie Industrielle" geworden en wordt nu verricht door computers.

Nu breng ik mijn dagen door met tekenen, schilderen van zeezichten, schepen, landschappen (Canada en Gent). Schone dagen!

Jaime JURDAN